

POPOTNIK

PEDAGOŠKI IN ZNANSTVENI LIST.

LETNIK XLVIII.

NOVEMBER 1926.

ŠTEV. 3.

DR. FRANJO ČIBEJ:

OTROŠKA IN MLADINSKA PSIHOLOGIJA PRI IVANU CANKARJU.

(Dalje.)

II.

Ejdetski tip nazornosti igra v sodobni otroški in mladinski psihologiji jako odločilno vlogo. Nič manj važno mesto ne zavzema pri Ivanu Cankarju, kar dokazuje njegovo veliko genijalnost in resničnost njegovih psiholoških tipov. Vedno iznova se ponavljajo zgledi za ejdetski tip nazornosti. Naj nam bo dovoljeno izkazati to njegovo mojstrsko psihološko analizo obširno iz njegovih del iz najraznejših dob. A prej moramo orisati ejdetski tip nazornosti nekoliko obširneje.

Najnovejša mladinska psihologija¹ je izkazala, da se v človeški duši pred 12. letom izvrši temeljna metamorfoza, da ima človek prej in pozneje s v o j e v r s t n o strukturo zaznavnega in predstavnega dojemanja sveta, da takorekoč v vsakem nadstropju duševne metamorfoze obstoja drugačen pogled na vnani svet, vsak s svojimi zakonitostmi. Pri ejdetskem tipu nazornosti se pojavljajo v barveno-pestrih, plastičnih tvorbah stvorjeni optični vtisi, žive slike, s pečatom in značajem istinitosti, da jih ne moremo smatrati za domišljijo. Te istinitosti slične podobe se javljajo v duši celo pri odraslih, a le redko kdaj, ko se mirno prepuščamo doživljajskemu toku. Pri otroku pa eksistira ta ejdetski tip kot navadna, običajna forma; z ejdetskimi slikami operira otroška duša neprestano, ejdetski tip nazornosti je sploh prvotna forma vsake duševnosti in zavesti.

Odrasli človek loči troje, kar je pri otroku še nediferencirano eno, ejdetski tip nazornosti (ejdos = podoba, ideja). Odrasli ločimo 1. nega-

¹ Prim. k temu predvsem: E. R. J a e n s c h, Über den Aufbau der Wahrnehmungswelt u. ihre Struktur im Jugendalter, Leipzig 1923. — isti, Die Vorstellungswelt der Jugendlichen, Leipzig 1923. — Kratek pregled o vsem v H. H e n n i n g, Psychologie der Gegenwart, Berlin 1925, str. 44, 48, 125 ss.

tivne paslike (če dalj časa gledamo rdečo liso, se po odstranitvi te lise prikaže zelena), 2. predstavne in spominske slike, 3. zaznave, na občutkih sloneča zaistinevanja. Pri otroku eksistira le en dušni enotni tip; v zvezi, na podlagi zaznave, zaistinevanja, zaznavne podlage se v njegovi psihi često (ne vedno) razvije slika, optično nazorna podoba — dotični more dojeti nove podrobnosti, bere besede, ki jih prej ni »zaznal«. Tudi same od sebe se pojavijo te slike, tudi take s fantastično vsebino(!). Da pride do teh ejdetskih zaznav, zadostuje, da je otrok bodisi v svetlem ali nekoliko zatemnjenem okrožju in da svoj pogled obrne in fiksira na določeno podlogo. Kakšne so te slike? Dajejo sliko predmeta v vseh podrobnostih in kot paslike, v določenih (često komplementarnih ali sivih) barvah, ki jih individuum dobesedno »vidi«. Ejdetsko doživljanje stoji izven razlike subjektivno-objektivno, dotični subjekt se nahaja v prostoru dotične predstave; pri tem se nič ne zaveda »istinitosti« vnanjega sveta, najvno ga doživlja; ko se pojavijo sklepi in refleksije, ali vnanji svet obstoja, tedaj je že distanca med jazom in svetom in se neha otroška mentaliteta.

Otrok torej na nek način podnevi sanja, pred njim vstaja često svojevrsten, neskončno temno bogati čarobni in pravljичni svet, pred njim se vlečejo dolgi temotni popoldnevi, polni vročičnega predokušanja smrti in ljubezni, ali pa gleda »z velikimi očmi v nebo« in vidi vedno više v jasnost. Tako vstaja v duši strah otroka v temni kleti, spalnici, gozdu: dojema in gleda ejdetske postave in oblike, ki nosijo značaj istinitosti in resničnosti(!), pred njim zažive kot sanjske slike. Kakor rečeno, je v ejdetski nazornosti subjektivni jaz aktivno kot soudeleženec v prostoru slike, dočim je odrasli človek le pasivni, reflektirujoči gledalec.

Ni treba, da so te slike maksimalno jasne, da vsebujejo barvni sijaj in plastiko; često imajo le približen značaj istinitosti.

Ejdetsko doživljanje se po Jaenschu med 10. in 12. letom razcepi; to je pač v zvezi s porajajočo se puberteto. Tedaj nastane predstavno doživljanje odraslega. Često, pri zgodaj dozorelih otrocih, se metamorfoza pojavi že prej, med 5. in 6. letom; pojavi se tem prej, čim prej se otrok privadi abstraktnemu(!) mišljenju. Dokler pa eksistira polna ejdetika, manjka abstraktnih predstav.

Razvoj metamorfoze se ne izvrši sunkoma, izvrši se po navadi v prehodih. Ko začne ejdetika giniti, se javlja še delj časa to, kar je interesantno, še ejdetsko(!); nove in stare oblike predstavljanja ostanejo še te poleg onih. Prvič(!) se tedaj pojavijo pri otroku negativne paslike (Nachbilder); polagoma se stvorijo napol ejdetski tipi, ko se še ejdetski rudimenti sklopljajo z zaznavo; posledica teh prehodnih in mešanih tipov je, da otrok tedaj vnanji svet precej drugače vidi kot odrasli človek.

Psihologija je dognala, da obstojata dva tipa ejdetske nazornosti, tip, kjer se podobe premikajo, so vedno zabrisane, takozvani *basedo-woidni tip*, B-tip; in tip, kjer so slike fiksne, trdne, statične, takozvani *tetanoidni tip*, T-tip. —

To, kar je sodobna psihologija dognala z velikim trudom, in skoroda slučajno; to, kar je bilo doslej takorekoč nepoznano, ta svet ejdetske nazornosti je Cankar popisal; ni ga samo popisal in postavil pred nas takorekoč intuitivno in morda slučajno. Ta ejdetski tip je v njegovih mladinskih spisih tako *osrednja točka*, da moramo reči, zadel je *bistveno* in glavno točko in jo vedno znova poudaril.

A še več, Cankar je te tipe sam tudi že opisal in podal *razlike* med različnimi stopnjami ejdetske nazornosti. To hočemo izkazati na podlagi obširnih citatov. Da jih prinašamo čim največ in najpopolnejše, naj nam čitatelj oprostí, ker je stvar nadvse aktualna.

1. Čista ejdetika, stopnja šenerazvite nazornosti:

Podobe iz sanj: Strah (str. 30—34). Stric ustraši bebca Mihca. »Otrok ne zine, tišči se k zidu, se trese po vsem telesu in šklepeče z zobmi. Jezik se mu je pač razvezal, pamet pa mu ni shodila nikoli.« Sledi komentar: »Saj ni videl strica Šimna. Če bi bil koj takrat, kar pred njim snel bučo, vrgel rjuho stran in se mu zasmejal naglas, bi otrok ne verjel, da prikazen ni bila prikazen... Ker v hipu, ko so se odprle duri nastežaj... je ugledal tisto, kar je bilo v samoti zasnovalo že njegovo splašeno srce samo« (32).

Na klanecu (str. 89): »Lojze je imel komaj enajst let(!) in je pripovedoval — toda časih je pripovedoval čudne reči, ki jih mati ni verjela; ni lagal(!), govoril je čisto nedolžno(!), a iz besede, ki jo je slišal slučajno, iz povesti, ki jo je bral v berilu, so se mu spletale same nove dogodbe in pripovedoval jih je, ker je sam verjel(!), da jih je bral in slišal(!) in da so se resnično dogodile (točnejše karakterizacije čistega ejdetskega tipa si ni mogoče misliti)... postal je in premišljeval in že je stopalo polagoma življenje iz mrtvih črk, svetlikalo se je iz črnega ozadja(!), začelo se je premikati (B-tip!), govoriti je začelo, toda še nejasno, jecajoče, komaj polrazumljivo (B-tip!)... Lojze je verjel, da so tam zunaj taki ljudje in nikoli mu ni prišlo na misel(!), da bi ne bilo res, kar je zapisano v knjigi. Govorili so v čudnem jeziku, in to čudno, novo življenje mu je kmalu na iztežaj odprlo vrata — izgubil se je v njem in sanjal neprestano« (89/90).

Za križem: Jure (str. 14—36). Ko moli v zaduhli sobi, misli na svojo mater in vidi pred seboj vso svojo pot. »V molitvi, v polspanju je bil vzkriknil, vzdramil se je od krika in groze« (16). V prirodi: »ampak ta svet je ustvaril Bog sam... Jure se je zibal in je gledal proti nebu, ki je bilo čisto blizu; tam na vrhu, tam visoko, je bila radost brez mej« (23). »Kakor v sanjah(!) je hodil (po vasi), ves poln velikega, čudolepega upanja« (25). »Z velikimi očmi je gledal v nebo, in glej, nebo se je odprlo. Zmirom višje je koprnelo, zmirom širše se je razprostiralo in nenadoma(!) je bilo, kakor da mu ni ne začetka in ne konca... Tam ni bilo kolovoza, nikjer ni bilo steze, ki bi ukazovala plahemu človeku... Kakor ob božji roki je hodil človek, brez koprnenja in brez strahu«. (str. 28/9). Lep zgled za B-tip, nadalje za zabrisanost slik.

Za križem: Ministrant Jokec (str. 37 ss). Jokec 11 let, Tinka bolno dekletce, 14 let. Ko gre Jokec h gospodu Edvardu, se mu spotoma spletajo predstave z zaznavami (54/5). »Prime me za roko in gre z mano. Ustavi se pred oknom in potrka:

Ali spiš Tinka... Pripravi se Tinka, na svatbo!... In že bi prišel tam po cesti zlat voz in voznik bi sedel spredaj, vsi v imenitni, zlati obleki, kakor cesar... itd. (57). Ko ministriira in ga zebe, zopet živi v ejdetski fantaziji. »Tresel se je od čudne radosti in ni čutil več, da mu je mraz in da je lačen« (99). »Kadar bom tam sedel nekoč, na tem visokem stolu, v takem gorkem ornatu... in kadar bo Tinka zdrava in stopi na prag v židani obleki, ker pride po njo gospod Edvard v zlatem vozu, z gosposkimi svati... v zlatem vozu, z veliko častjo in glorio« (100). Tedaj je ležal na tleh. In tedaj se je izvršil prehod v nazornost odraslega, je premagal ejdetski tip: »Jokec je šel in vrtelo se mu je v glavi, zibale so se zvezde na jasnem nebu, zibale so se bele strehe. Ničesar ni mislil(!), toda vedel je(!), ni več tiste dišeče megle(!) na oltarju, ni več tam tistih svetlih luči, ni več glorio, ki je bila (in ki jo je bil videl prej v ejdetski podrobnosti in natančnosti); in vsi obrazi tam so pozemski in ljudje hodijo tam kakor po cesti(!). Jokec je bil žalosten in ni čutil ne glada, ne mraza« (100/101).

Knjiga za lahkomiselnne ljudi: Iz predmestja: Anka str. 57. »Takrat se je prikazalo njenim očem nekaj čudovitega; omnibus je postal in tam je bilo drevje, resnično, zeleno, košato drevje... Hipoma se je mesto nehalo, ceste so se izlile v prelepe aleje in prikazale so se majhne ljubeznive lozice itd...«; živi in sanja v svojem svetu, še ko se vozi domov, sanja, kako bo doma; ejdetsko vidi pred sabo »lepe, lepe stvari, ki čakajo v prihodnosti« (61). Primejo jo, kje da je bila. »Anki se je zibalo, bleščalo pred očmi, razumela ni ničesar; stala je med njimi, majhna, drobna, prestrašena... (63)«. Izvrši se prehod v svet odraslega: »Tako so se pričele grde sanje, ki se Anka nikoli več ni vzbudila iz njih« (65).

Ob zori (115—125). Tončka, ko gre za njim, ki jo je bil pobožal, vidi vse v svoji ejdetski fantaziji; poleg nje gre on. »Tončka je bila oblečena v belo krilo, prepasano z rdečim trakom, in tudi v laseh je imela rdeč trak, lepo prevezan (kakšne podrobnosti!; T-tip s fiksnimi slikami). Stiskala se je k njemu in on jo je božal po laseh in licih« (126). In prej še podobno.

Mimo življenja: Greh (str. 53—55), Tone, ki vidi strahove pod streho, ko je ubil mačka; tudi ejdetska nazornost.

Življenje in smrt Petra Novljana (str. 36—41). Spominj na otroška leta, ko je nosil in podajal opeko, pri tem sanjal o belih hišah in pozlačenih balkonihi (str. 40), pri tem pa padel z odra. —

Ejdetski tip ostane lahko še dolgo, javlja se lahko še pozno, tudi v poznejših letih, zlasti v pubertetni dobi. Posamezni poedinci si ohranijo ta tip za vse svoje življenje. Zlasti umetnik ohrani zelo pogostokrat ejdetski tip. Ejdetska nazornost je tista njegova sposobnost, da zmore »notranje gledanje in notranje poslušanje«, ki se izraža v njegovih delih. Ne bomo tega problema nadalje zasledovali. Tu naj navedemo le dva zgleda, kako se čisti ejdetski tip še pozneje javlja in kako človek pozneje gleda nazaj na to dobo in kako sodi o njej. V knjigi za lahkomiselnne ljudi sta na str. (165) vpisana dva mladostnika, ki sta v gozdu in ejdetsko vidita strahove:

»Ali te je strah, Milena? Glej, strah te je... In ko bi ti spoznala vse tiste čudovitosti, ki čakajo tam zadaj za debli in gledajo nate... Resnično, ali čuješ, kako sušiti listje na tleh, kot da bi stopal kdo s prevladnimi koraki proti nama? Pride bliže in obstane; morda stoji zdaj prav poleg tebe, a ti ga ne vidiš.«

Mimo življenja. Lepa Vida (str. 116). Reminiscenca na otroško dobo in sodba o ejdetskem tipu: »se je porodila v njenem srcu čudna misel, da je bila sreča

samo tedaj, samo tam v tistem hrepenenju po daljnih lepih deželah, po viteški ljubezni in po zakletih gradovih (116).» »Samo v sanjah, samo v tistem otroškem hrepenenju je resnica(!) in življenje; in drugo vse je življenja ponesrečen poskus... (118).

2. Druga stopnja ejdetike, prehodne in mešane stopnje.

Kakor že rečeno, se med 10. in 12. letom začne v psihi metamorfoza; ta se izraža tudi v čustveni reakciji na spremembe v nazornosti. Ko otrok izbere iz čistega ejdetskega tipa, ostanejo še dolgo časa ejdetski elementi in se prepletajo z elementi odraslega predstavnega doživljanja. Otrok se brani novega, zlasti to, kar je zanj vredno, vidi še vedno ejdetsko. Konflikti z realnostjo ga mučijo in povzročajo nadaljne čustvene reakcije. — Tudi za to drugo stopnjo ejdetsko-mešane nazornosti nahajamo pri Cankarju točno označbo in točne zglede. Naj sledijo najglavnejši!

Mimo življenja. V temi (31—45). »Troje otrok je bilo v izbi, Ana, dvanaštletno(!) dekle... oblečena... kakor jih imajo ljudje, ki so doživeli mnogo« (31). Poleg nje mlajša otroka, ki sta še čista ejdetska tipa. Bratec sanja o cesarskem vozu. »Luč(!) pa je bila čudna tisti večer, ni mogla pregnati(!) teme. Sence, ki so bile zunaj, so legale v izbo, niso(!) hotele izginiti« (33). Ana pa je začela domnevati(!) življenje. »Zdaj se je domislila Ana, kako se je bila mati napotila. In spomnila se je tudi na reči, ki bi jih drugače ne bila opazila. Zdaj jih je opazila in sama se je prestrašila nerazumljive bojazni, ki se je plazila polagoma v srce in je rastle zmirom bolj« (35). »Bojazen je utripala v srcih in iz bojazni(!) so se porajale čudne misli, kakršnih ni ob belem dnevu« (36). »Pride morda mati, vsa obložena, z veselimi nasmehi v obrazu. Glejte, otroci, kaj sem vam prinesla... Upanje je ugasnilo (prej še ejdetsko gledanje, zdaj že pomešano z resnično predstavo)... samo v mislih(!) so bili koraki, in ko so se misli razžalostile, so koraki utihnili« (37)(!). In zopet se pojavi čisto ejdetsko sanjanje, str. 40/41. »Kakor je zrastle strašna misel v njenem srcu, je videla Ana zmirom jasneje(!), kako hodi mati po ulicah, v dežju in vetru« (40). V sobi vidi sence, ki se premikajo po stenah. O materi razmišlja, spozna da je bilo upanje prazno. »In ko je odgovorila Ana v svojem srcu naglas tisto strašno in neizmerno žalostno misel, se je uprlo upanje s poslednjo silo. Ne, ne more biti!« »Slecita se in zaspita; in ko bosta spala, pridejo mati... morda(!) In ko je rekla »morda« je vztrepetala, zakaj spet je bila izpregovorila v svojem srcu naglas tisto strašno in neizmerno žalostno misel« (45). Mislim, da ni treba komentarja k taki označbi in podrobni psihološki analizi.

Krpanova kobila: Spomladi. Mařenka tava okrog, »neznane hiše, neznanj ljudje, tuje oči, nerazumljive besede. Ljudje hodijo mimo kakor sence, ki beže v mraku preko zida in se jih človek boji. Zase žive, čisto drugo(!), tuje(!) življenje; prišla je mednje, Mařenka, in ne živi z njimi«(!) (str. 144). In vendar hodi med njimi, a sanja in vidi travnik, zvečer pride domov in sanja(!), da bo šla, da jo kliče travnik; ejdetsko zamišljena gre po cesti, jasno vidi smer pred sabo.

Knjiga za lahkomiselnje ljudi. Križev pot. Ministrant Marko, ki sanja, kako bo šel v šolo. »In potem v mesto. Tam so velike hiše, tam je škof, tam je vsega dovolj. Ljudje hodijo lepo oblečeni in jedo bel kruh, potice... iztegnil je roko, zagriznil... Ozrl se je naokoli in zdaj šele je videl(!) pusto, pusto pokrajino; kameniti lozi vsenaokoli, tuhtam ograjen košček polja, kamenje povsod, trnje, robidovje. Zdaj šele(!) se je spomnil jasno(!), kdaj hodi in zakaj« (92). In zopet se povrne v svoje ejdetsko sanjanje in pade pod križem itd.

Ob zori. Mimi (9—17). 12 let stara!, ko je praznovala god, je šla v gledališče, Najprej I. stopnje ejdetske nazornosti. »Odkod so prišli ti ljudje, s svojim zlatom in s svojimi rožami? Ti ljudje so prišli iz čudovitih gozdov. Po odru so hodili vitezi iz starodavnih časov... na odru je Mimi(!) Mimi se sprehaja po vrtu in Faust, lepi mladi mož je ovil nalahko svojo roko okoli njenega pasu. — (klasična karakterizacija, kakó se otrok ureja v svoj svet, káko vlogo igra v njem!). In sedaj sledi psihološka analiza in komentar pesnikov: »To namreč ni bila bajka(!). Časih si izmišljujejo ljudje čudovite stvari, ki jih ni nikjer na svetu. Ali to je bila resnica... To je najlepša resnica na svetu... Ne, ne konca! Brez konca! Tu polje življenje v polnih valovih, kakor morje« (17/18). Tako je pisal Cankar že l. 1903. — A sedaj pride prehod, ejdetski tip se zruši, v Mimi se izvrši metamorfoza, na podlagi izkušnje in »spoznanja«. Po noči ji je prišlo spoznanje. »Mimi je jokala, slišal sem njeno pritaeno lhtenje še v sanjah... Od tedaj je bil njen pogled čisto drugačen, stopila je časih k oknu, in videl sem, kako so se ji razširile in zasolzile oči« (18).

Tretja stopnja ejdetskega tipa.

Ta zadnji slučaj nas vodi že do tretje stopnje ejdetskega tipa, do faze, ko se je metamorfoza že izvršila in ko človek že loči prejšnje in poznejše doživljanje, ko se kvečjem še s hrepenenjem vrača nazaj in sodi kakorkoli o tej svoji fazi. Sedanjost in realnost leži jasno pred očmi, četudi si jo človek želi drugače. Tudi to tretjo stopnjo, ta končni prehod, to izvršeno metamorfozo je Cankar v svojih otroških in mladostnih tipih natančno in fino naslikal in označil. Tudi za to stopnjo hočemo prinesiti zgleda in citate iz njegove podrobne psihološke analize.

Aleš iz Razora: Hanca, ko je bil kaplan pri njej. »Hani je bilo tako čudno pri srcu, tako motno v glavi, kakor da se je bil ves svet nenadoma spremenil... in ona, slabotna in plaha, je stala v njem, čisto novem in nerazumljivem, vsa polna strahu in nezaupljivosti. Tam je bila kapelica, je bila lurska Mati božja... in vse je bilo kakor brez gloriije, mrtvo« (57/8).

Troje povesti (str. 124/5): »Strmel je v dolino pa se mu je zdelo, da je tam doli zakopana njegova mladost. Sto klafter zakopana, da je nobena šila več ne izgrebe na dan. In da je zakopana tam na vekomaj tudi mladost njegovih bratov in tovarišev in mladost vse fare. Kakor otroci so živeli nekoč iz dneva v dan; smejali so se pod svetlim solncem in nikoli niso pomislili, kaj da je bilo poprej in kaj da bo morda pozneje. Vesela svatba je bilo njih življenje. Pa glej, oči so se nenadoma vzdramile in so ugledale temno in trdo skrb.«

Podobe iz sanj (str. 3/4). »Mlad človek snuje verze, rimo stavi do rime — in vse teče prijetno po ravni strugi; besede so, milopojoče... Ali nekoč pride ura, ne pobjskoma(!), kakor razsvetljenje iz nebes, temveč počasi, korak za korakom, noč do noči, motna, nema slutnja, ki se neslišno plazi v dušo in ni jasna, dokler ne stoji tik pred licem; in ta mladi človek ugleda mrtvi, pobeljeni zid pred seboj in svoje mrtve besede na njem. Užaljen in osramočen občuti, da je bil podoben otroku, ki se igra s pisanimi kamenčki.« In sledj naj še zadnji zgled:

Na klancu (str. 117 ss). Lojze v mestu. »Ko se je spomnil tiste prve lepe vožnje, kakor da bi se bil vozil v deveto deželo (117)«... toda namesto njih (lepih misli) so prišle drugačne misli, neumne in sanjarske, misli bolnega in nesrečnega človeka, ki išče opore s trepetajočo roko in jo najde šele v svetu, ki si ga je bil sam ustvaril in o katerem ve dobro, da si ga je bil ustvaril sam... (točno povedano, da je pri njem že izvršena metamorfoza, da se je ejdetski tip razcepil v zaznave

in spominske ter fantazijske(!) predstave). »Zdaj so se sanje čudno razrastle, segale so bogve kam, nikjer jim ni bilo konca. Tihega veselja zdaj ni bilo več, njegova sreča je bila šumna, bleščeča« (119). In zopet se vrača I. stopnja ejdetske nazornosti na str. 120 in 125. Ko se pelje v kočiji, mati mu prihaja naproti.

Tudi mati Lojzetova je prišla v to faro (str. 132/3). »Francka je bila sama, ali izba je bila polna spominov, šepetalo ji je na uho, govorilo je naglas, stopalo je s sten, vzdigovalo se iz tal in se motalo okoli nje.« — To so spomini, ki so pomešani z ejdetskimi elementi. »Šele to uro (ko se je poročila), ena sama noč je bila vmes, in strašne sanje je sanjala tisto noč... Samo igrala se je z lepimi mislimi, ni jim verjela(!)« (133).

S tem pregledom završujemo poglavje o ejdetski nazornosti pri Ivanu Cankarju. Upamo, da se nam je posrečilo izkazati to, kar smo si stavili za nalogo. Naša nadaljna naloga je, da obravnavamo psihologijo mladostnika, »mladinsko« psihologijo pri Ivanu Cankarju. —

(Dalje prih.)

ELIZA KUKOVČEVA:

NACIONALNA IN DRŽAVNA VZGOJA V OSNOVNI ŠOLI.

(Nadaljevanje.)

(Nižja stopnja: 1. in 2. š. leto.)

Domoznanska snov: Šola (oprema š. sobe, slika kralja).

Državoznanski pojmi: Najvažnejši, otroškemu duhu primerni podatki o državi, državni dinastiji, osvobojenju in ujedinjenju (državni prazniki). Trobojnica.

Socijalna vzgoja: Osebe v šoli, medsebojne dolžnosti in pravice; šolski red.

D. s.: Dom.

S. v.: Sosed, mejaš, sosedno pravo, zemljiška uslužnost, strpljivost.

D. s.: Človek.

S. v.: Alkoholizem; »Mladi junaki«.

D. s.: Rodbina.

D. p.: Materinski jezik; človeštvo; države, narodnosti.

S. v.: Razmerje rodbinskih članov in sorodnikov; njihove medsebojne dolžnosti. Milosrčnost.

D. s.: Razni stanovi.

D. p.: Medsebojno razmerje stanov, namreč pomoč.

(Srednja stopnja 3. in 4. š. leto.):

D. s.: Šolski kraj. Šola.

D. p.: Šolska občina. Šolski okoliš. Krajni šolski svet. Šolsko upraviteljstvo; listine, ki jih izdaja.

D. s.: Cerkev.

S. v.: Cerkvena občina-župnija. Župnik. Župnijski urad. Listine, ki jih izdaja. Krstni l., birmški l., mrtvaški l., nravnostno spričevalo i. dr. — Krstna knjiga, mrtvaška knjiga i. dr. Župljani. Cerkvena last. Skupno delo v cerkvenem vinogradu. Cerkveni dohodki. Cerkveni davek. Prostovoljni prispevki. Cerkveni odbor; cerkveni ključarji. Prodaja darov po dražbi. Cerkev = javno poslopje.

D. s.: Občina.

D. p.: Župan; občinski urad. Listine, ki jih izdaja: živinski potni list, domovnica, službena knjižica itd. Posli, ki jih opravlja župan. (Skrbi za mir in red, za občinske ubožce, za obrambo kužnih bolezni pri ljudeh kakor pri živini; sprejema dopise višjih oblasti. Izvršuje ukaze višjih oblasti (oznanilo pri cerkvi, tlaka i. dr.). Občinski odbor. Njegovi udje; posli (račun, proračun i. dr.); občinska seja; volitev. Kdo je sposoben za občinskega odbornika? Občinska last; dohodki; davek. Domačin, tujec. Uradniki, ki prihajajo v občino poslovat (orožnik, financar, sodnik, zdravnik, sodni sel, davčni sel).

S. v.: Spoštovanje, ki ga dolgujejo občani svojemu županu. — Spoštovanje, ki ga dolgujemo odbornikom. — Vsak občan je dolžan skrbeti za olepšavo domačega kraja (lepe stavbe, snaga na javnih prostorih, radodarnost v občinsko korist). Dostojanstvo teh uradnikov. — Medsebojne dolžnosti občanov. Občinski ubožec. Občinska hranilnica in posojilnica. Občinska tehtnica.

D. s.: Trgovina.

D. p.: Uvoz, izvoz, promet, obrat. Kupčijski davek. Monopoli.

S. v.: Kupec, prodajalec, sotrudenik. Poštenost, goljufija, oderuštvo.

D. s.: Pošta.

D. p.: Poštna nabiralnica; poštna tiskovine; poštni promet. Znamke, poštnina. Pošta je dobrina, ki nam jo nudi država.

D. s.: Domači okraj.

D. p.: Sodišče, sodnjska obravnava, sodni rek; sodna kazen (globa ali zapor). — Poštni urad; telegraf in telefon. Poštna centrala. — Davčni urad; katastrska mapa; zemljiščnodavčni kataster; posnemek kat. mape in posestni list; zemljiščna knjiga. Razni davki. — Orožniška postaja. Zaščita, ki nam jo nudi država. — Finančna kontrola. — Dekanija, dekan. — Okrajni odbor. Njegovi udje, posli (račun in proračun). Skrb za ceste, mostove, železnice, bolnice, povzdigo živinoreje in sploh kmetijstva, obrti itd. Volitev; seje.

S. v.: Pravica in krivica; strpnost in prizanesljivost; sprava. — Sramota. — Davkoplačevalci; dolžnosti in pravice istih. — Vljudnost in uslužnost, ki jo dolgujemo orožnikom. — Nabožne družbe. — Spoštova-

nje, ki ga dolgujemo okrajnemu odboru. — Društva: gasilna, telovadna, pevska, kmetijska i. dr. Korist udruženja. Vnema za ista.

D. s.: Srez.

D. p.: Srezko poglavarstvo; srezki poglavar; njegovi posli; uradniki; nadzorniki. Uradni oddelki: davčni, šolski, občinski, obrtni, zdravstveni, živinozdravstveni, vojaški, šumarski-rudarski, stavbeni. Oblast, gošposka.

S. v.: Spoštovanje, ki ga dolgujemo oblasti.

D. s.: Oblast.

D. p.: Veliko županstvo, veliki župan; njegovi posli; uradniki, uradni oddelki. — Okrožno sodišče. Državno pravdnštvo; porota; smrtna kazen; kaznilnica; priziv zoper obsodbo okr. sodišča. Kdo je sposoben za porotnika? Izžrebanje porotnikov. Dolžnosti in pravice porotnikov. — Škofija. Škof; škofijski urad. — Vojni okrug. General. Polki (puki, topničarski, pehotni). — Finančno ravnateljstvo; stik krčmarjev in trgovcev s tem uradom; vrhovna oblast finančne kontrole.

S. v.: Visoko dostojanstvo velikega župana. — Nasilje povede človeka v ječo, da celo na vešala. — Šole: gimnazija, realka, učiteljšče, bogoslovna, trgovska šola, kmetijska šola, vojaška šola. — Dobrodelni zavodi: bolnice, hiralnica, blaznica.

(Višja stopnja.)

D. s.: Jugoslavija.

D. p.: Kraljevina; kralj; državni grb; državna zastava; ustava; narodni skupščini; narodni poslanci; zakoni. — Uprava; ministrstva; ministri (18). Razdelitev uprave na upravne oblasti.

S. v.: Spoštovanje, ki ga dolgujemo kralju. — Medsebojne dolžnosti poslancev in volilcev. — Časopisi. — Udruženja («Rdeči križ»).

D. s.: Sosedne države.

D. p.: Državna meja; carinarna; carina; carinik; državna policija; potni list; državljan, inozemec; poslaništvo; poslanec. Republika. — Valuta. — Kabel.

S. v.: Bratska država; prijateljska država; neprijateljska država. — Preseljevanje. — Preobljudenost in brezposelnost. — Državna odpomoč.

(Dalje prih.)

MIRO ŠIJANEC:

RIMSKI KLASIKI V PEDAGOGIKI.

II. M. F. Kvintilijan.

(Nadaljevanje.)

Njihova naloga ni bila samo, navajati otroke k lepemu vedenju in blagemu sploh, marveč so morali tudi odraslim služiti kot svetovalci in voditelji. Neredko nahajamo primere, da so taki moške blagodejno vplivali na navedstvenost in vzgojo v družinah, ki so se odlikovale po dobrem tonu in vedenju, ki so se bavile z znanostmi in študiji, pri katerih so občevali umetniki in učenjaki. Toda ponajveč so igrali žalostno vlogo. Sicer niso bili sužnji po imenu, a v istini so bili. Siromaštvo, nesposobnost za kak drug poklic, na zunaj sijajni izgledi, z bogatimi uživati pri pojedinah, to so bili motivi, da so skušali dobiti službe, ki so bile vezane z mnogimi poniževalnimi akti; tako n. pr. so se morali podvreči preizkušnji v filozofiji in v lepih vedah, iztikanju in zasledovanju po njihovi preteklosti in vedenju itd. Seveda so bili ti in taki učitelji, kakor tudi pedagogi, najbolj neolikani, neizobraženi, nesramni, domišljavi in trdosrčni ljudje, tako da je glede učiteljev Kvintilijan želel, »da bi (učitelji) bili popolnoma učen, ali pa se sploh ne zavedali samozavestni svojega znanja, ker nič ni hujšega, kakor so ljudje, ki so sprejeli in prebavili prve elemente in tako prišli do napačnega nazora in domnevanja njih učenosti, in ki smatrajo pod svojo častjo, priznati one, ki bi bili zmožni, da jih pouče, dočim kažejo svojo neumnost z nekako pravico nadkriljevanja in pretežnosti v izobrazbi.« — In četudi so bili otrokom dani sposobni, primerni vzgojitelji, se je ves njihov trud izjalovil spričo nasprotnih, pogubnih vplivov okolice in v ozračju, okuženem od nenavedstvenosti družbe. Mladina je živela, kakor starina — v razuzdanosti.

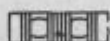
Juvenal pripoveduje: »Deček že v otroškem oblačilcu igra s kockami, prav kakor stari, ki ga podeduje; od svojega očeta se uči iskati gomoljike, kljunače kuhati v soku gobic, itd., in ni še dosegel sedmo leto, in ni še izgubil mlečnjakov, že ga mika naslada kuhinje, pa naj si mu damo učitelja s še tako dolgo brado. Hčere znajo ljubimce svojih mater po vrsti naštevati in po diktatih mater pisati ljubavna pisma. Kako bi mogel kdo boljši biti od očeta, ko rajši posnema slabše. Tam uči oče sina oderuštva, sodnijskih obrekovanj, kako bi postal bogat v vojniških službah, ali kako bi prišel do denarja in blaga, četudi ne na prijeten način; dobiček diši vedno dobro. (Lat. pregovor »Non olet«, denar ne diši, odkoder tudi pride.) Sedaj oddajajo otroka grški sužnji ali kakemu

sužnju, ki ga ne morejo rabiti za kaj drugega. In tu in tedaj se prigodi, da vcepijo otroški duši bajke in vsakojake zmote o življenju. Tudi si sužnji vpričo otrok dovoljujejo vse, kar povzrokuje najslabši, pa tudi najtrajnejši vpliv. Starši sami navajajo otroka k hudobijam in predrznostim, je kakor da bi otroci podedovali strasti in pogibelji mesta. Kje ostane kaj prostora v nravi za plemenito umetnost in vedo!»

Ne v domači hiši ne v javnem življenju je bil vzgojen pristni prvotni Rimljan in svobodni državljan. Oba nista več obstojala, ne v ideji ne v resničnosti rimskega življenja. Toda, o čudo! Sredi moralne in državne propalosti se je razvilo nekaj pozitivnega, neverjetnega: izobrazba, vzgoja k humaniteti, človečnosti, človeku na sebi. Sedaj nastopi odločna ločitev slovstvenega in narodnega življenja. »To je posebnost propadajočega in poginjajočega časa,« piše Plinij mlajši, »da se (čas, t. j. rod) tēm bolj obrača k interesom vede, čim manj se bavi z dejanjem in nehanjem. Svoje veselje in svojo tolažbo najdemo v vedah.« Odtod in zato čudni pojav, da se je sredi npravstvenega razdora in razdiralnosti znanstvena izobrazba dvignila do najvišje višine. Postala je vedno bolj obča dobrina in se je razvijala ter širila z latinskim jezikom po vseh evropskih pokrajinah rimskega cesarstva. V nobeni dobi rimskega življenja ne nahajamo več splošne izobrazbe, in nikdar se niso v glavnem mestu sestale večje in sprejemljivejše grupe: kmalu so se te, probujene po veselju nad poslušanjem in govorjenjem, nad čitanjem in pisanjem, razvile in postale kritikujoča množica. Izključeni iz političnega življenja, zasledovani in teptani od strank, so se umaknili in zatekli v naročje literature vsi, ki so imeli kaj duha in smisla za duševno življenje. V teh časih propadanja rimskega ljudstva nahajamo torej tudi vrlih mož, ki so se kakor močni stebri upirali občnemu propadanju ter razširjali vrla načela o vzgoji in obliki. Taki učitelji in pospešitelji poštenega življenja in prave vzgoje so bili Seneka, Kvintilijan, Tacit in oba Plinija. Najvažnejši izmed teh strokovnjakov je glede na vzgojo in pouk Kvintilijan. Njegovo življenje in poučevanje hočemo tudi zato najprej premotriti, ker je nastopil in deloval kot javni učitelj.

Poročila o življenju Marka Fabija Kvintilijana so zelo borna in nezanesljiva. Da je bil v Kalaguri (sedaj Calahorra) v Španiji rojen, je dognano. Manj natančno se da določiti rojstno leto njegovo. Iz raznih podatkov in poročil o pismih in govorih pa sklepamo, da je bil rojen okoli l. 35. Ker Kvintilijan sam omenja, da je bil njegov oče učitelj govornišstva v Rimu, prišel je gotovo že v prvi mladosti v Rim, kamor so prihajali mnogi nadarjeni mladeniči iz vseh pokrajin rimske države, da se izobrazijo v raznovrstnih strokah in strujah tedanje vede in umetnosti. Da je oče Kvintilijanov kot izkušen vzgojitelj in učitelj jako vestno opravljal svojo očetovsko dolžnost v izobrazbi svojega sina, nam svedoči vsestranska

izobraženost in zdravi nazori o vzgoji in pouku, ki jih Kvintilijan razvija o govorniškem pouku. O svojih učiteljih pripoveduje, da so dečke delili v razrede in da so določevali red v predavanju po duševni zmožnosti. Zatorej so dečki tekmovali, kdo bi bil prvi v razredu. In ta tekma jih je bolj spodbujala k učenju v zgovernosti nego opomini učiteljev, strahovanje pedagogov in želje roditeljev. Po nekem poročilu je bil Remij Palemon učitelj Kvintilijanov v jezikoslovju. Potem je Kvintilijan prestopil v govorniško šolo, kjer je poslušal najboljše retorje svoje dobe. Izmed teh imenuje sam Domicija Afra, Julija Sekunda, Julija Afrikana, Servija Nonijana, Galerija Trahala in Vibija Krisba. Da se je pa Kvintilijan izogibal Lucija Eneja Seneke, slovečega učitelja cesarja Nerona, svedoči nam že Kvintilijanovo mnenje o literarnem delovanju tega retorja; vendar ni gotovo, je li se je Kvintilijan, stopivši v javno prakso, sprl s Seneko in zaradi tega ostavil Rim (l. 60. po Kr.) ter se napotil z Galbo v Hispanijo. V svojem rojstnem kraju, Kalaguri, je pričel učiti govorništvo, kateri posel je opravljal skozi osem let. Šele po smrti cesarja Nerona (l. 68.), ko je cesarski prestol zavzel Galba, se je vrnil Kvintilijan z njim vred v Rim, kjer je začel plodovito delovanje kot branitelj pred sodišči in kot učitelj govorništva. O svojem delovanju kot zagovornik in zastopnik na foru pripoveduje na mnogih mestih. Tako pravi, da mu je bilo dostikrat naročeno, razložiti dejanski stan (stvarno dejanje). Izmed govorov, ki jih je bil imel, objavil je iz mladeniške častiljelnosti samo enega; drugi govori, ki nosijo njegovo ime, so po nemarnosti beležnikov ali po tujih dodatkih prišli zmedeni med ljudstvo; še druge pravdne govore omenja na drugih mestih. — Toda suhoparno pravdarsko poslovanje brez idealnega cilja ni dolgo ugajalo Kvintilijanovemu duhu. Poprijel se je potem učiteljskega poklica in otvoril šolo za govorništvo, kjer je poučeval dvajset let. (Dalje prih.)

IZ ŠOLSKEGA DELA.

F. KRANJC:

Delovni pouk.

(Dalje.)

2. Ostali predmeti na nižji učni stopnji.

V prejšnjem poglavju smo se izrazili v prilog ukupnemu pouku, ki mu daj gradivo življenje s tako zvanim stvarnim poukom; za ostale predmete pa smo rekli, da izrastejo sami po sebi iz potreb, ki jih bo življenje narekovalo, in da se jih lotimo brez prehitevanja, kadar nas nažene nanje življenje.

Preden se podrobno lotimo teh predmetov, moramo vnovič povdariti svobodo, ki vlada pri vsem šolskem delu — tedaj princip, ki nas odmakne prav daleč proč od današnje vidne sistematike, dasi sistematike kot take, kot okostja, po psiholoških zahtevah ne bomo zametavali niti tu. Diktirala pa nam jo bo vseskozi svoboda v pouku.

Iz ozira na skupni pouk bomo vse ostale učne predmete — čitanje, pisanje, risanje, ročno delo v vseh panogah, računstvo i. ost. — smatrali za sredstva skupnega pouka, za spretnosti — umske in ročne — ki nam pomagajo pri svobodnem razvoju otroških duševnih sil na osnovi stvarnega pouka, oziroma gradiva iz njega. V tem je osnovna razlika med delovnim poukom na nižji stopnji, kakor ga zamišljamo po principih zanj, in med poukom, kakor smo ga vajeni v naših šolah. Je pa to obenem bistvena zahteva za šolsko delo na vseh učnih stopnjah.

Deloma je k bistvu skupnega pouka silila v poslednjih desetletjih že naša šola sama: že v njej učni načrt za nižjo stopnjo ni več razlikoval čitanja, pisanja, učnega jezika in nazornega nauka kot posebnih predmetov; družil jih je marveč v en predmet, ki ga je nazival »učni jezik«. Ne moti nas niti to, da je predpisoval vsakemu teh predmetov svoj učni smoter; sami priznavamo, da v materialnem oziru tudi res ima čitanje svoj smoter, pisanje svoj, risanje itd. — ne moremo pa jim priznavati, da bi imeli svoj posebno odrejen smoter tudi v vzgojnem oziru. Zakaj v tem pogledu je vsem isti: da služijo kot sredstvo v skupnem duševnem otroškem razvoju. Zato torej za čitanje ne moremo priznati, da se mu na tej stopnji glasi učni smoter¹: »Uvežbanje glasov in črk, pisanih in tiskanih, z upoštevanjem fonetike. Počasno in glasovno pravilno čitanje besed in stavkov. (Za I. razr. in II.): »Vaje v čitanju v začetnici ali na stenski tabli. Počasno in glasovno pravilno čitanje v čitanki z upoštevanjem ločil. Besedna in stvarna razlaga. Gojenje čitanja v zboru s prirodnim naglasom.« — Ali da se glasi za pisanje: »Vaja v prepisovanju besed in kratkih stavkov raz šolsko tablo in iz začetnice. Napisovanje lahkih besed in stavčkov po spominu.« Itd. Ako bi bilo potrebno, da za vse učne predmete izven stvarnega pouka določimo učni smoter na tej stopnji, bi po načelu, da so čitanje, pisanje i. ost. le sredstva za skupni in enotni razvoj otroških duševnih sil, mogli v takih napisanih smotrih izraziti le to načelo; in smoter bi mogli odrediti le kot takim sredstvom. Mislimo pa, da je tako preciziranje tako postranskega pomena, da v ozkem obsegu teh svojih izvajanj lahko preidemo preko tega.

¹ Vse navedeno iz učnega načrta za bivšo Štajersko iz l. 1913. Sicer je vseeno, odkod citiramo, ker so si po bistvu in po svojih zahtevah vsi ti učni načrti podobni kot jajce jajcu.

Važnejše in marsikomu zanimivejše je vprašanje, k e d a j z omenjenimi sredstvi nastopimo v skupnem pouku in k a k o nastopimo.

Kakor je znano, so bila v šoli mnenja metodikov za »kedaj« vedno deljena; deljena so tudi mnenja metodikov delovne šole. Dočim terjajo od teh mnogi, zlasti oni, ki osnivajo vse šolsko delo na otroško igro, naj se prične na pr. s čitanjem kolikor mogoče pozno, takrat, ko bo otrok sposoben za analitično-sintetično delo, kakor ga predstavlja čitanje, so zopet drugi, ki hočejo tudi tu otroško igro takoj izpremeniti v sistematično delo z igro. Ne temu ne onemu naziranju ne gre osporavati relativne pravilnosti: pravilno pa je vsako le po individualnem opazovanju in po individualnem prikazovanju otroškega duševnega razvoja. Ako bi v šoli mogli vse delo individualizirati, bi nadarnejše otroke uvedli v »umetnost čitanja« prej, manj sposobni in razviti pa bi se sami zadrževali od takega — oboje pa bi pripustili k njemu, kadar se za to zbudi v njih življenska potreba. V obči osnovni šoli, ki je enako namenjena vsej deci, individualizacija ne bo mogla iti predaleč, čeprav je izločevali ne bomo docela; ipak bo treba najti neko srednjo pot, po kateri bodo lahko skupno korakali vsi otroci. Kažipot in pomočniki, zainteresovalci bodo tu duševno razvitejši, manj razviti bodo po delu prvih zainteresirani; a ker jim pustimo, da si pridobivajo svoje znanje sami, ne bodo hoteli zaostajati v delovni zajednici. Kakor že češče povdarjeno, je najvažnejši pripomoček delovnega pouka ta, da deco za delo zainteresiramo in mu pri delu puščamo svobodo razvoja.

S tem načelom pred očmi se lahko tudi približamo zaključku vprašanja, k e d a j na pr. začnimo pri novincih s čitanjem, t. j. kedaj lahko nastopi potreba po začetkih čitanja.

Ako s stvarnim poukom deco smotreno uvajamo v življenje, ako jo v resnici in v duhu vodimo v svet, nastopa ta potreba sama prav zgodaj. Vsepovsodi vidi otrok napise — nad trgovinami, pri obrtnikih, pri uradih... in otrok, ki je zainteresiran na opazovanja, hoče kaj kmalu vedeti, kaj mu govore ti napisi; kaj kmalu jih bo hotel čitati.

Naj navedem resničen primer iz življenja. Poznal sem dečka, ki je hodil z odprtimi očmi po svetu. Preden je vstopil v šolo, je hodil v to ali ono trgovino, kamor so ga pošiljali na mala kupovanja. Vedel je za trgovca, vedel za njegovo ime. Ko je tako hodil po mestu, je tudi skrbno opazoval napise; po imenu trgovca, za katerega je vedel, si je iz napisa sam izanaliziral posamezne črke, si jih zapomnil, poznal jih je več in več ter z njihovo pomočjo kombiniral pri napisih trgovcev, ki jim ni vedel imena. Tako pa se je navadil »čitati« — kajpada le z velikimi začetnicami, ker so bili napisi zloženi le iz teh. Nihče ga ni vodil, nihče mu ni kazal, nihče ga ni učil, a kjer so male črke ličile na velike začetnice, jih je primerjaje uganil; ko pa je ob vstopu v šolo dobil v roke začetnico, je iz

nje čital, ljudje pa so z glavo skimavali nad »čudežnim detetom«. Pa ni bil — le to je bilo, da je bila njegova vzgoja od vsega početka usmerjena na odpiranje oči v svet. — Da to res ni bilo nikako »čudežno dete«, naj pove še primer iz življenja, kjer deca vobče ne uživajo nikake vzgoje. Često sem opazoval male prodajalce novin, rastline velikomestne periferije, kjer se pač nihče ne meni za to, da bi otroka vzgajal in ga pošiljal v šolo. Ko dobro shodijo, pridejo na cesto; iz njihovih redov so tudi 7—10 letni »novinarji«. Ti si po raznih upravnih nabirajo raznih listov; skraja le vedo, kako se temu ali onemu pravi; sčasoma pa, v dolgih urah postajanja, si iz naslova iščejo posamezne črke, iščejo podobne v listu in — radovedni kakor so — hočejo s trdom najti zvezo, da bi razumeli, kaj novine pišejo. Ne mine dan, da jih v upravnstvu lista ne opozore na to ali ono posebno važno, senzacionalno novico, ki naj jo mali »novinar« izklicuje. Dokler je naval na liste, jo le izklicuje, ko ima čas, hoče tudi sam doznati njeno vsebino. In pogosto vidite takega malega radovedneža, kako ves prevzet bulji v svoj list in sčrkuje črko za črko, spoznava iz znanega napisa nove, si jih pomni in jih poizkuša kombinirati. Ti »novinarji« pač niso »čudežna deteta«, ipak se nauče čitati sami na isti način, kakor se je naučilo prej omenjeno »čudežno dete«.

Ta dva primera pa nam odgovarjata ne le na vprašanje »kedar«, temveč tudi na vprašanje »kako« bomo v delovnem pouku vadili deco čitati, potem ko nas otroci, zainteresirani z gledanjem v svet, privedo prav skoraj do tega, da postane deci znanje čitanja potreba. (Mimogrede: Ako bi otroci sami ne zaželeli, da jim napisi govore, jih učitelj pač z malim trdom dovede do tega, da si zažele in da se zainteresirajo za to delo.)

(Dalje prih.)

R A Z G L E D.

A. SLOVSTVO.

Ciril Pregelj: Nageljčki. Zbirka eno- in dvoglasnih pesmi za srednjo stopnjo osnovnih šol, I. zvezek, zbirka dvo- in troglasnih pesmi za višjo stopnjo osnovnih šol in za nižje razrede meščanskih šol, II. zvezek.

Slovenci imamo elementarnih glasbenih knjig in pesmaric za osnovne in druge šole tako veliko izbiro, da marsikateri učitelj rajše ne mara nobene, kakor pa bi premišljeval in tehtal, katero naj izbere in uporablja pri pevskem pouku. Največkrat učenci pesmaric sploh nimajo, ker jih ne rabijo; saj se pouk petja slej ko prej kljub

vsemu prizadevanju glasbenih učiteljev na učiteljskih vrši na osnovnih, pa tudi meščanskih šolah na isti način, kot v starih, dobrih časih, po komodni, stupidni mehaniški metodi. Če je bilo to dosedaj tako, pa bo od sedaj dalje še slabše. Ravnokar so gospodje v Beogradu izdelali učne načrte za učiteljska, ter malodane petje in glasbo vrgli na cesto kot nepotrebno nadlego. Odmerili so petju eno tedensko uro, ki pa šteje pravzaprav 45 minut, ter opredelili učno snov, ki kaže absolutno nepoznanje predmeta, še več, direktno zaničevanje glasbe sploh. Glasbo, edini predmet, ki je

nekoliko blažilno vplival na razdejana srca našega povojnega učiteljskega naraščaja, so potisnili na najs krajnejši konec vseh nauk, za lepopisje, za ročno delo, za telovadbo in jo ponižali v očeh drugih učiteljev in gojencev do blatnih tal. Zato pa so določili za nemščino 4 ure, toliko, kolikor za materinski jezik.

V dveh urah pevskega pouka na učiteljsku se zaradi obsežnosti predmeta (elementarna glasbena teorija, izobrazba glasu, petje po notah, temeljni pojmi iz harmonije, fiziologija, nekaj glasbene zgodovine, didaktika pev. pouka, moderna metodika, zborovsko petje, nastopi itd.) ni moglo bogve kaj doseči. Vendar pa vsaj toliko, da so nadarjenejši gojenci po vstopu v življenje prijemali za pevski pouk v društvih izven šole, sodelovali kot goslači v domačih orkestrih, da, celo sem ter tam komponirali itd. Sedaj je vsega tega konec. V eni uri pevskega pouka na učiteljskih ne moreš vzgojiti pevskih učiteljev za osnovno šolo, kaj šele za kaj več. Vesel boš, ako jih naučiš čitati note, peti po njih pa ne bodo znali, kajti to je dokaj težje kot naštevanka.

Čemu nam torej pesmarice? Zlasti pesmarice z metodičnimi navodili, kakor n. pr. Bajuk, Kozina, Hrast-Negrova, Družović itd.?

Pregljevci Nageljčki bodo sedaj najboljši na mestu. V njej so ljudske pesmi. Iz njih si bo učitelj za svoje mehansko poučevanje petja izbral, čitajoč naslove, to kar že od davna pozna, in bo veselo prepeval z otroci, kakor kos ali škorec, sebi v nadlego, učencem v žalostno veselje. Pesmi pa, ki jih ne pozna, mu ostanejo na večno zaprte, saj jih z not najbrž ne bo znal peti.

Pregelj pa je vendar ubral edino pravilno pot za nižje stopnje osnovnih in meščanskih šol, ter izšel iz ljudske pesmi, ki je pripravljala stopnja za umetno pesem. Ljudsko pesem učenec ponese v življenje, nje se ne sramuje nikdar peti, tekst njen ni smešno otroški, ni suhoparno poučen, melodika domača, plemenita, ritem iz ljudske krvi, dvoglasje, troglasje naravno, preprosto. Jaz bi bil do konca dosleden in ne bi lastnih ali tujih reči mešal med ljudsko blago. Zato vse stvari, ki

jih je vstavil avtor iz lastnega ali drugega peresa med ostalo snov, znatno zaostajajo po besedilu in melodiki za drugim blagom. To velja zlasti za prvi zvezek. Tudi v drugem zvezku so nekatere neljudske pesmi. Nekaj izmed njih je ponarodelih; št. 5, 16, 18, 19, 23, 24, 36, 37, 46, 57 pa niso bogve kaj prida. Prav veseli me, da Pregelj ni ljudskim napevom podstavljaj umetnega besedila, kakor so to nekateri sestavljajci takih pesmaric radi delali, boječ se zapisati celo v maršu »Naprej zastava Slave« besedo »ljuba«. Iz smisla besedila je izrasel napev, tekst ter napev je tedaj nerazdružna celota. Absurdno je peti na napev »Regiment po cesti gre« n. pr. »Prav vesel iz šole grem«, kakor ima to Žirovnik v zbirki ljudskih pesmi za osnovno šolo. Tam je še več takih!

Pregelj je uvrstil med naše ljudske pesmi tudi nekaj hrvatskih. Jaz bi tega ne storil, saj imamo domačega blaga dosti. Otroci pa teh pesmi tudi ne bodo nikdar peli na način, kakor jim je lasten. Rajši bi vzel več belokranjskih, ki se hrvatskim prav zelo približujejo, a so vendar naše.

Drugi ali tretji glas bi jaz vodil mestoma naravnije, neprisiljeneje, tudi harmonično bi se sem ter tam gibal drugače, no, pa v splošnem je Pregljevo delo solidno in kaže dosti ukusa in primerne znanja. Nekolikokrat se je avtor zbirke naslonil na Deva, na druge, tudi name (št. 11, 44). Lahko bi navedel vir, iz katerega je zajel.

Oba zvezka sta jasno in lepo litografirana, zunanja oprema je lična, napak do sedaj nisem opazil. Izšla sta v samozaložbi in se dobijo pri avtorju, učitelju na osnovni šoli v Celju.

»Nageljčke« prav rad toplo priporočam.

E. Adamič.

Мат. П. Љујин: Наша домовина. — Атлас са земљеписом Краљевине СХС. — За ученике IV. разр. осн. школа. — Друго издање. — Књижарница Геце Кона. Београд. 1926 г. — 4^о. 33. стр.

Od nekdaš sem skeptik napram takim in podobnim učnim pripomočkom. Menda zato, ker navadno ne najdem v njih onega, kar naj bi nudili; so ali preobsežni in pre-

natrpani, tako da iz množine ne najdeš onega, kar ti je potrebno, ali pa so tako prazni, da se ti zdi škoda za denar, ki si ga izdal za tak učni pripomoček. »Atlas« Mate P. Ljujčica ne spada ne v prvo ne v drugo vrsto; vsebinsko je poln, izrazno precizen in kratek — v polni vsebini, a v kratki obliki sintetično podaja vso ono zemljepisno snov o naši državi, ki naj jo obvlada učenec, zapustivši osnovno šolo. Prav bi prišel ta atlas tudi učencem višje stopnje, zakaj razen snovi o naši državi obravnava na prvih 10 str. obče zemljepisne pojme, ki so povsem izčrpni v osnovah, knjigo pa zaključuje poglavje »Kratak pojem o delovnih sveta«.

Kot učilo za deco ta »Atlas« zlasti priporoča resnična in idejna nazornost; resnična s 64 izbranimi prirodnimi zemljepisnimi risbami in krajevnimi slikami (med njim 8 iz Slovenije) in z 5 zemljevidi: politična razdelitev, planine in ravnine, vode, mest in učna karta kraljevine S. H. S. — vse v merilu 1 : 2.500.000; v merilu 1 : 6.000.000 so karte o narodnostih, o verstvu, o prirodnih proizvodih, o rudnikih, o industrijskih krajih in železniška karta naše države; tem sta dodani še karti Evrope in planiglobov. — Idejni nazornosti »Atlasa« služijo na kraju vsakega poglavja vaje v orijentiranju, čitanju zemljevidov in ponavljanja.

»Atlas«, ki vzlic svoj bogati opremitvi stane le 25 Din, se more prav toplo priporočiti tudi slovenski deci, i — ako je izdanje v cirilici.

Flerč.

B. ČASOPISNI VPOGLED.

M. R. M :

Nova ruska pedagoška literatura.

1. Зиновьев, Г., Лицом к деревне. Статьи и речи. Стр. 165, ц. 45 к. Ova knjižica sadri sbornik članaka i govora Zinovjeva, koji tumače i udubljavaju lozinku „licem ka selu“. U njima se raspravlja pitanje o organizacionim zadacima rada u selu, iznose uputstva o radu u selu komсомолска i učiteljstva i objašnjava uloga rabkorova u selu.

2. Др. Др. К. Х. Кекчев и В. И. Рабинович, Психофизиология труда. Стр. 232, ц. 1'20 руб. Sbornik studija. Sadržaj je sledeći: K. Kekčeev „Osnovni problemi savre-

мене физиологije rada“, istoga: „Radno vreme i proizvodnost rada“, A. Bružes „Biomehantički principi ekonomije pokreta“, V. Efimov „Nove ideje u fiziologiji zamora“, V. Rabinovič „Mehanizam zamora sa refleksologičke tačke gledišta“, E. Ruzer „Ispitivanje zamora kod stenografista“, N. Špiljrejn „Novi zadaci primenjene psihologije“, Rabinovič „Osnovi i metodologija profesionalnog odabiranja“.

3. Петрова, Е. Н., Школьные сценарии. Стр. 85, ц. 60 к. Sve ono što je inscenirano, a naročito autorev predgovor knjižici pročitae svaki ko se interesuje pitanjima dramatizacije. Same pak scenarije mogu poslužiti kao osnova za dalje razrađivanje u onim školama, koje još nemaju iskustva u oblasti dramatizacije.

4. Бирман, Б. Н., Экспериментальный сон. С предисловием академика И. П. Павлова. Стр. 65, ц. 60 к. Ovaj Birmanov rad pretstavlja skup materiala povodom pitanja o nervnom mehanizmu normalnog i hipnotičnog sna. Akademik Pavlov ukazuje, da „eksperimentalni rad Birmanov značajno prilazi kraju rešenja pitanja o fiziološkom mehanizmu hipnoze. Još dve—tri značajne crte, pa će fiziolozi potpuno poznati ovaj mehanizam, koji je još tako okružen tajanstvenošću“.

5. Аржанов, С. П., А. Пинкевич и К. Ягодовский, Природа и труд, стр. 111, ц. 40 к. Knjiga je sastavljena od strane istaknutih metodičara-pedagoga, i sadri material za kompleksno izučavanje prirode i rada kao baze za postupno izučavanje društvenih odnosa. Material je podeljen po sezonama i deli se na tri dela: jesen, zima i proleće. Lep i jasan jezik, naučno izlaganje, čine da je ova knjiga koristan učenik za II. i III. godinu u školi prvoga stepena.

6. Соломин, Е., Мастерская школьника. Ручной труд в элементарных школах. С 257 рис. в тексте. Стр. 319, ц. 1 р. 80 к. Ova knjiga obuhvata sve oblike ručnoga rada u školi, prema učeničkom uzrastu. Autor je pristalica kompleksnog metoda. Radovi koje on preporučuje nisu samo interesantni za učenike, već i za nastavnike matematike, crtanja, prirodnih nauka, pošto će oni u ovoj knjizi naći dosta korisnog materiala.

7. Райков, Б. Е. проф., Практические занятия по зоологии для начинающих. Стр. 144.,

ц. 70 к. Prof. Rajkov je poznati ruski pedagog i metodičar. Niz njegovih udžbenika i metodičkih uputstava neophodan je u školskoj praksi. Autor je pobornik laboratorijskog i ekskursijskog metoda u nastavi zoologije. Ovo je uputstvo namenjeno učenicima, ali dobro dolazi u pomoć i nastavnicima.

8. Баранов, А. И., Школьный астрономический городок и упрощение приборы по космографии. Изд. II. С 115 рис. в тексте. Стр. 137, ц. 80 к. Ova originalna knjiga, hoće da probudi inicijativu učenika i učitelja za organizovanje astronomskih kružoka i za sistematsko usvajanje kursa osnovne astronomije u školama I i II stepena. Neke opisane prirode, blagodareći prostoti konstrukcije, lako mogu pripremiti i sami učenici, a samim tim stvara im se bogat material za bavljenje ručnim radom; u tom cilju u opisima tih priroda navedena su uputstva čisto tehničkog karaktera.

9. Верховский, В. Н. проф., Техника и методика химического эксперимента в школе. Ч. I. Стр. 255, ц. 1-35 к. Ova knjiga poznatog hemičara-metodičara, prof. Verhovskoga predstavlja veoma korisno uputstvo u nastavi hemije. Ona je tako isto dobro došla i svima nastavnicima fizike i prirodnih nauka, koji nemaju dovoljno navika za laboratorijsko eksperimentovanje.

10. Граборов, А. Н. проф., Вспомогательная школа. Стр. 368, ц. 2, 25 р. To je uputstvo za nastavnike koji rade u školama za intelektualno zaostalu decu. Pored toga ona će biti od koristi i za sve nastavnike, pošto su u njoj diskutovani problemi, koji su interesantni i za sve pedagoge, koji ne rade u školama za defektnu decu.

11. Лепилов, К. М. проф., Рисование и моделирование ребенка-дошкольника. Стр. 116, ц. 75 к. Autor poziva sve pedagoge koji rade u preškolskim ustanovama za decu, kao i sve ostale, koji dolaze u dodir sa decom, da posmatraju dečje stvaranje. Polazeći od prvih dečjih pokušaja da svladaju material, autor zadržava pažnju pedagoga na skupljanje i sistematizaciju dečjih radova i na sve ostalo što je u vezi sa dečjim stvaranjem.

12. Полянский, И. И., проф., Почва как предмет школьного естественно-исторического изучения. Стр. 123, ц. 35 к. Pristalice škole rada naći će masu novih podataka kako

treba raditi u takvim školama, koje se nalaze u selima i kakva svojstva zemlje utiču podesno na kulturne biljke.

13. Ульянинский, В. Ю., Экскурсии по неживой природе. Стр. 83, ц. 30 к. Ovde je opisan čitav niz ekskursija, koje su u vezi sa nastavom „poznavanja prirode“ i to prosto i jasno. Autor je detaljno razradio programe o raznovrsnim temama za posmatranje u toku ekskursija i posle ekskursija u mrtvoj prirodi.

14. Челюстин, И. А., Методы работы в трудовой школе. Стр. 153, ц. 55 к. Knjiga uvodi nastavnike u oblast postignuća savremene škole u pitanju primene laboratorijskog metoda u njegovim najrasprostranjenijim formama. Osim toga ona sadrži živo iskustvo, ljubav prema poslu i duboku veru u tačnost pravca kojim grede škola rada.

15. Чулицкая, Л., д-р., Физическая культура ребенка дошкольного возраста. Стр. 163, ц. 1 р. Ovo delo je interesantno ne samo za nastavnike, lekare već i sve vaspitače. Prvih šest glava daju opštu karakteristiku preškolskog uzrasta, glavne zakone i patološke oblike fizičkog razvika dečjeg. Tu se tako isto diskutuju pitanja kontrole fizičkog razvika dece. Ostale glave izlažu higijenska pitanja preškolskog doba dečjeg.

16. Лебедев, В. Ф., Педагогическая библиография, од 1917—1924 г. Кн. I, II, III i IV. II. 4-50 р. Ko hoće da se подробно upozna sa pedagoškim radom u sadašnjoj knjizi mora nabaviti ovu iscrpnu pedagošku bibliografiju, koja predstavlja naporan rad devetorice bibliografa. Iako ona ne sadrži sve što je dala ruska pedagoška misao za poslednjih nekoliko godina ipak se bez nje ne može proći.

17. Аржанов, С. П., Методика начального курса географии. III изд. Стр. 357, ц. 2 р. Jedna od onih dela, koja su preturila preko glave sve bure revolucije i ostala u životu. Geografski delo stoji na principu, da je geografija nauka o uzajamnim odnosima geografskih elemenata (površine, klime, zanimanja stanovništva), a ne nauka, koja samo opisuje zemlju. U metodičkom pogledu sprovodi se princip učeničkog aktivizma.

18. Пинкевич, А. П., Педагогика. Том I, изд. III. Стр. 313, ц. 2 р. Prof. Pinkevič, po svome prvobitnom obrazovanju nije ni filosof ni psiholog, već prirodnjak. On je u pedagogici pošao ne od teorije ka praksi već

obrnuto. U ovom delu Pinkevič teži da sprovede osnovne ideje marksistič kog shvatanja sveta. Ko hoće da se upozna sa najboljim delom te vrste u sadašnjoj Rusiji neka čita ovu „Pedagogiku“.

19. Раїков, Б. В., Методика и техника ведения экскурсий. Dobro uputstvo za izvođenje ekskursija neophodno je potrebno naročito za učitelje početnike, a to u značajnoj meri daje ovo delce poznatog ruskog metodičara. Ono u glavnom govori o pripremama za ekskursije, o demonstracijama za vreme ekskursije, o značaju vođenja beležaka i o prerađi ekskursionog materijala u školi.

20. Ряпо, Я., Реформа высшей школы на Украине в годы революции. Стр. 155, и. 1 р. Rjapo je istaknuti sovjetski radnik na reorganizaciji školskoj u Ukrajini i u ovom sborniku njegovih žurnalističkih članaka naći će se mnogo i onoga što je sovjetska školska vlast trebala i da krije. Koga interesuje šta boljševici o sebi pišu: kakve uspehe i neuspehe postižu u školskoj politici taj će pročitati ovu knjigu.

(Dalje prihodnjič.)

C. TO IN ONO.

L. Pibovec:

Po ped. tečaju 1926. v Berlinu.

Kakor sem že v »Učit. Tov.« poročal, smo bili v berlinskem tečaju trije Slovenci. Natančno smo premostrivali razne pojave na šolskem polju in skrbno smo pazili na vsako besedo, ki so nam jo izgovorili.

Nemci se zavedajo važnosti šolstva. Z delom v šoli hočejo vzgojiti nov, zdrav, jak in samozavesten rod, ki bi dvignil nemštvo na višjo stopnjo in privedel narod do boljše bodočnosti. Prvo, kar so izvedli po revoluciji, je enotna osnovna šola, katero mora vsak otrok obiskovati. Na to šolo se naslanjajo vsi tipi srednjih šol, ki so zelo raznovrstni in dajo vsakomur možnost, da si razvije svoje zmožnosti. Ti tipi so med seboj tudi vezani, tako, da vsakdo lahko presedla, če zahteva to njegov duševni razvoj. Na te srednje šole so zgrajene visoke šole. Vse šolstvo je torej v organski celoti.

Osnovnošolski učitelji se izobrazujejo od tekočega leta dalje v ped. akademijah. Ker se govori, da bodo le-ti pri nastavljanju imeli prednost pred absolventi učiteljskih, vlada med zadnjimi, katerih je precej tisoč, veliko razburjenje. Razumljivo je to. Za kruh gre. Vendar skrbi vlada za brezposelne učitelje z mesečnimi prispevki, za kar

ne zahteva od njih drugega, kot obvezno hospitiranje po raznih, v to določenih šolah.

Ponovno sem se prepričal, da sodeluje v Nemčiji vse učiteljstvo raznih kategorij v prijetni slog. Vsak dopolnjuje drugega. Ko je o priliki neki gimn. ravnatelj predlagal, naj se znanprej vrše ped. tečaji za razne kategorije šol posebej, ga je vodja ped. tečaja takoj prekinil z opombo, da to ne gre, ker je treba dela v skupni fronti. Nižji učitelj ima na ta način vpogled v višjo šolstvo in narobe, kar gotovo pospešuje skupno delo za nemški narod.

Ped. tečaj se je vršil tako, da smo poslušali najprvo razne referate, potem pa smo hospitalirali po zavodih, katerih organizacija je bila bistvo izvajani. Po hospitacijah so se vršile debate, ki so bile najčešče prav strokovnjaške. Slovenci smo se prav pridno oglaševali in radi tega smo bili v Berlinu zelo priljubljeni.

Poleg učnih zavodov smo si ogledovali tudi razne skrbstvene institute in kulturne naprave. Izlet v največjo radio-oddajno postajo Nanen in v Königscoursterhausen nam ostane v prijetnem spominu.

Zadnja leta se na ped. polju silno veliko piše. Je pa od tega gotovo 90% samega »šunda«. Kdor se peča s tem šundom, ta si ne more pridobiti prave slike o vrednosti najnovejših struj. Ko bi pisali samo oni, ki so svoja izvajanja v učilnici tudi preizkusili, bi bilo manj razprav, a zato temeljitejših. Zahvaliti pa se moramo centralnemu institutu, da nam je za referente in hospitacije izbral ravno take strokovnjake, ki so nam govorili iz prakse. Le na ta način so nam podali pravo sliko o vrednosti novih organizacij in novih metod, med tem, ko je bilo lansko leto v tečaju preveč »blufa«.

Iz vsega kaosa je spoznati, da pada vse, kar nima življenske sile v sebi. Trda tla si je priborila le delovna šola s svojimi znanimi zahtevami.

Ukupni pouk se ni obnesel, kakor so pričakovali. Iz srednje šole so ga iztirali in uveden je samo v osnovni šoli. Tu pa ima rodovitna tla. Pa, saj je življenje učitelj, to pa ni ločeno po predmetih, temveč se nam kaže le v problemih, katere je treba reševati brez ozira na urnik.

Protj ukupnemu pouku v višjih šolah so pred vsem nastopili Švicarji, ki so po nekem učnem nastopu izrazili prepričanje, da v vsej Nemčiji ni 100 strokovnjakov, ki bi zmogli voditi tak pouk v srednjih šolah.

G. Nieman, vodja ped. tečaja in propagator ukupnega pouka, je referiral o bodočnosti tega pouka, sklicuje se na gimnazijo v Saarbrücknu, kjer tak pouk ugodno uspeva. Povdarjal je potrebo delovnih skupin učiteljstva, tako, da bi po dva in dva

učitelja vodila pouk v vsakem razredu. Eden bi bil podkovan v kulturnih predmetih, drugi pa bi bil strokovnjak v realijah. Pri reševanju problemov potom mladine, bi potem oba, menjaje se, vodila pouk. Da bi moralo priti do tega, smo se prepričali pri učnem nastopu: Hamburg. Ta problem je želela mladina obravnavati skoro s 50 vidikov, za kar se je določilo več odsekov, ki bi to učno snov pripravili in poznejše skupno predelali. Podenote problema so bile: zemljepisna lega — zgodovina tega mesta — sedanji in stari običaji — prehrana — žel. promet — kanalizacija — higijenske uredbe — pristanišče — razvoj ladij — morje in pristanišče — pristaniška zakonodaja — pomorsko pravo — izvoz in uvoz v Hamburgu — umetniki v Hamburgu itd. itd. Za petošolce, ki so te probleme reševali, precej težko delo. V resnici je tak pouk, če ga vodijo strokovnjaki, zelo uspešen, a prav imajo Švicarji, ki opozarjajo, da ni takih mož. Nestrokovnjaki pa naj se takega pouka nikar ne lotijo.

Glede raznih poizkusnih šol je omeniti šolo rektorja Jensena iz Hamburga, ki vodi v Berlinu »življensko zajednico«, kjer se vrši umetniška vzgoja. Hospitiral sem v 7. razredu. Otroci so prinesli v šolo razne risbe, besedilo pesmic, katere so sami skovali in tudi razne napeve pesmicam, ki so jih skomponirali. Predloženo delo se je potem obdelalo z umetniškega stališča in g. Jensen je znal izredno spretno stavljati razna vprašanja, s katerimi je izval debate, polne življenja, ki so dvigale pouk v umetniške višine. Ni čudno, da ima g. Jensen vedno veliko gostov v svojem razredu, ki se divijo njegovi spretnosti. V Nemčiji je namreč dovoljeno, da smejo starši otrok z učiteljevim dovoljenjem hospitirati pri pouku. To je dovoljeno tudi v Švici, v Rusiji in še nekaterih drugih državah. To je prav, ker se na ta način pridobijo starši za šolo, ki je za uspešno vzgojo velikega pomena.

V zadnjem času igra v šolah veliko vlogo film. Po več šol se je združilo v eno zajednico, ki si je osnovala svoj kino, kamor pošiljajo šole svojo mladino. Obenem se učiteljstvo teh šol vsak teden sešane, da se pogovori o nabavi novih filmov. Uprizorili so nam šolski film, ki nam je kazal reko Ren in njegovo ozemlje nekdanj in danes. Reči moram, da je ta film mojstrsko sestavljen. Kaže ti stare narode ob Reni in njih življenje, nebroj kasneje nastalih majhnih držav ob njem, ki so z visokimi carinami onemogočevali vsak promet. To je silno nazorno izvedeno. Nazorno vidiš tudi, kako je reka menjavala svojo strugo, tako, da so bila nekatera mesta ob reki, po desetletjih pa zopet ne. Pa so se državnice zedinile in pričele so z regulacijami. Promet po reki se je dvignil. Vojne

dobe so prišle in valovi so polagoma razdrli obrambne naprave. Prišlo je do združene Nemčije, ki je zgradila ob Reni razne prekope in regulacije, s čimer je polagoma dvignila promet do današnje višine. Obenem ti kaže današnje in nekdane pokrajine ob Reni, današnje in nekdane življenje prebivalcev ob njem. S tem filmom zadivijo mladino za ta bogat in lep kos nemške države, obenem pa prepričujejo mladino, da je le enotna in mogočna država, ki temelji obenem na ljubezni svojih podanikov, sreča za narod. Ko smo Slovenci gledali ta film, smo nehoti mislili na naše Kosovo in čutili potrebo, da tudi mi zadivimo mladino za naše zgodovinske kraje, pa ne s frazami, temveč s temeljitim poukom.

Po zaključku ped. tečaja sem šel v Düsseldorf, kjer je razstava Gesolei. Ogledal sem si jo in hočem o nji poročati posebej. Nato sem krenil z ruskimi učitelji v Pariz, odtod pa preko Lyona domov. Francosko šolstvo je tudi na zelo visoki stopnji. Če ga primerjam z nemškim, opazim pri prvem značaj zmagovalca, pri slednjem pa premaganca.

Francoski kurzi vzgojiteljev. Zborovanja ne dajejo le informacije v kurzu združenja, iz njih zmoremo z dovoljno jasnostjo posneti kakšno stališče in kakšni reformni načrt izkazuje kaka dežela, kateri motivi jih vodijo in katere zapreke jih ovirajo. Dežela revolucije l. 1789 je sicer res postala varuh tradicij kakor malokatera druga evropska država. Njen plutokratični režim se zna od časa do časa demokratično preobleči in s tem varati male kmete in rentnerje in v jedru ne marajo ti nobenih odločnejših napredkov, ko koraka njena domovina vendar »à la tête de la civilisation«.

Najvažnejše združenje »La Ligne de l'Enseignement«, 41. kongres je bil v znamenju Concordeta Herriota, Buissona, senator Albert in M. Lapie so spominjali na onega revolucionarja ter opirali na podlagi njegove »charte de l'enseignement républicain« zahtevo po enotni šoli. François Albert vidi v tej najuspešnejše sredstvo nacionalne regeneracije po velikem kripelitju svetovne vojne. Francijo nazadnje v kvantiteti dece torej mora skrbeti za kvaliteto. Danes doraščata dva tabora mladine: les primaires et les secondaires. Albert pa jih ne misli združiti na istih klopih, temveč zahteva le enakost snovi in metode. Glavno je, da zmorejo nadarjeni prehajati na višje šole. Dvignjene osnovne šole, liceje, seminarje, trgovske šole se naj zbližajo ter postavijo na osnovo obče izobrazbe. Proti temu so profesorji seminarjev, češ da izgube učitelji, ki študira šest let višjo šolo na praktični in teoretični izobrazbi ter pedagogiki. Paroli »école unique« dajo pa liga prenedoločeno razlago:

égalité des enfants devant l'instruction. 2. glavna tema: boj proti tuberkulozi v šoli. Bajе so skoroda vse šole prava ognjišča te kuge. Naj se zakonsko določa zdravniško nadzorstvo, pomoč šolskih sester, nabava higiensko zanesljivih naprav po občinah, krčenje šolskih nalog, razširjanje telesnih vaj, prostozračne šole, ferijalne kolonije. 3. tema: Poklicne posvečevalnice naj se jamejo v večji množini ustanavljati. Doslej jih ni niti 100, ki so bile pa od 35.000 mladostnih naprošene za nasvet. Liga zahteva nadalje, naj se že začne napade klerikalnih in drugih reakcionarnih elementov na posvetno šolo energičneje pobijati. Cerkev se skuša zlasti polasčati šoli odrasle dece. Republika ji mora na istem polju nasprotovati torej uvesti obligatorično nadaljevalno šolo in mladinsko skrbstvo. Drugače obrne mladina narodni državi hrbet ter postane cerkveni instrument. Razni posamezni poskusi so vzklikli na raznih krajih in liga bo forsirala njih razširjenje ter prevzela center »ocuvres post-scolaires«.

Razen te institucije so še zborovale: »Ligne des Droits de l'homme«, »Syndicat National des Instituteurs Publics de France« ter »Le Federation des Syndicats de l'Enseignement, ki pa so tretirale bolj izvenšolska, stanovsko-socijalna vprašanja. St.

DROBNE PEDAGOŠKE NOVICE.

Živa šola. V svoji knjižici »Potujoča šola« (Die fahrende Schule) nas seznana pisec W. Steiger z interesantnim načinom poučevanja. Že priprave za vožnjo zanimajo vse povprek, še bolj seveda doživljajji sami. Tu ne zaostaja nobeden otrok, vsak je zaposlen, vsak pomaga z vsemi svojimi močmi, da omogoča vsem vožnjo. Koliko se nauče učenci ob takih pripravah in to ne da bi jih vnanjiščne prisilile, temveč ker življenje tako zahteva. Koliko novega pa stopi ob takih vožnjah neposredno pred učence in zahteva da si ga ti osvoje z glavo in z rokami. Tu se ne kupiči mrtvo znanje, temveč izkušnje. Življenje nastopa tako pestro in učitelju ni treba iskati za zanimivimi snovmi. Kjer je samo življenje, pronika tudi v deco in ne pojde mimo njih. Velikomestnega življenja in gorske zapuščeniosti ne bi mogel nobeden mojster oblikujoče umetnosti dati deci tako čutiti kakor to doživljajo Steigerjevi učenci. V »knjigi voženj« (Fahrtentbuch) je nebroj krasnih spisov, istotako v pismih, a niti v prvih niti v drugih se ne najde ničesar prisiljenega. Dečki in deklice so tukaj pisali, česar so bili prepolni, v vsakem spisu tiči nekaj lastnega specifičnega po zmožnostih in po temperamentu različnega. Jako spretno nam demonstrira Steiger različne prirojenosti, talente, ki se ob takih prilikah najjasneje odražajo. Mar-

sikateri nerazumljen otrok se izda v svojem pravem značaju. Razna vprašanja nastajajo od finančnih do želodčnih, o anatomiji, botaniki, o seksualistiki in to jako fino z resnostjo in humorjem. (W. Steiger v »N. E.« — S.

Delovna šola v Rusiji. Projekt za 9-letno delovno šolo v Rusiji je že izšel l. 1921, dočim se je program, ki se je preizkusil v preizkusnih razredih in tamkaj tudi dopolnil, zakasnil za cela tri leta. Delovna šola pa začne šele v tem šolskem letu svoje življenje. Učitelji so dobili že metodična navodila na osemtedenskih kurzihi, kjer se jim je naprtilo tudi to, da ustanove v svojem okraju slične kurze. Podpirajo jih v tem delu pedagoški listi s prinašanjem gradiva in nasvetov. Glavna misel, ki preveva ves ta ustroj je, da se v deci prebudi marksistično shvatanje sveta, ki bi odgovarjalo stvarnosti. Središče teme je človeško delo, stvarjanje in težnja, da se tehnično olajša naloga življenja. V to pomagajo v glavnem mnogo izleti. Učni načrt ima dve varijanti: eno za deželsko, drugo za mestno šolo. — R.

Zaščita dece v Rusiji. Na zasedanju Sveta narodnih komisarjev, ki se je nedavno vršilo pod predsedništvom A. I. Rikova, se je podrobno pretresal problem o zaščiti zanemarjene dece. Pri tem se je konstatiralo, da je v Sovjetski Rusiji okoli 300.000 dece, ki nimajo nobenega zatočišča. Prošlega leta so dobrodelnice institucije izdale za izdrževanje te dece okoli 40 milijonov rubljev. Sedaj se je uvedel po celi Rusiji poseben davek na pivo in igralne karte, katerega izkupiček se bo uporabil v to svrhu. — R.—ež.

FILOZOFSKI SLOVAR.

(Sestavlja dr. Fr. Derganc.)

(Dalje.)

Kak interes ima človeštvo na resnici, na spoznanju tega, kar je in kar ni, kakor je in kakor ni? Kaka smotrenost (teleologija) posega tukaj vmes? Možnost je dvojna, prva hoče pokazati duhu svet stvari, kakršen je, druga možnost prikriva človeku iz neznanjih razlogov istino in ga zavaja v zašlice laži in zmot. Drugo možnost si osvaja pesimistični skepticizem, ker v enostranski pozornosti pretirava prirodni iracionalizem, utvarnost fantazije in iluzivni značaj zaznavanja z odločilno sotrudnostjo starih podoživljajev obnovljenih predstav in brezosnovnih utvar. Nekritični skepticizem ne uvaža svobodnega bistva duha in možnosti kritičnointelektualnega izbora. Istinito, svobodni duh se moti in vara, a ima tudi sposobnost kritičnega intelekta, rešetarja, ki izbira zdravo zrno iz gomile slepečih plev. Kritični razum se bori na dve fronti: 1. z iracionalizmom pameti in egoistične

emocije; 2. z nevarnim tekmečem, z racionalističnim razumom. Za duhovno gospodarstvo se bojujeta dva razuma, kritično empirični in dialektično racionalistični. Strogo moramo zaradi metodične razlikosti razlikovati oba razuma in zamenjavati ne smemo kritičnega, empiričnega razuma z aposteriornimi, izkustvenimi pojmi na eni in spekulativnega, racionalističnega razuma z apriornimi pojmi na drugi strani. Spoznavna kritika opozarja na temeljna dejstva noturizma: 1. na horistično tezo o omejenosti in nepopolnosti, o rasti in razvojnosti človeškega duha; 2. na logogenetično tezo, ki uči, da ni razum neka splošna, v gotovi in dovršeni obliki prirojena sposobnost duha; 3. na ideogenetično tezo, da tudi pojmi niso prirojeni v gotovi in dovršeni obliki, kakor n. pr. tudi v semenu nimamo gotove in dovršene rastline, ampak le nleno potencialno dispozicijo in klico. Z logično doslednostjo izvaja dalje spoznavna kritika iz noturističnih principov, iz bistva spoznavanja, iz vseprilagodnosti svobodnega duha, iz različnosti prilagodišča (prilagodne okolice) specifičnosti pameti in razuma, različnost spoznavnih tipov, dušno različnost socijalnih razredov. Duh se nujno prilagodi specifičnim vtiskom in dejem svojega dolgotrajnega torišča in postane tako po vsebini in dejavnosti odsvit svojega specifičnega prilagodišča. Tako nastajajo svojevrstne pameti in razumi, svojevrstni ustroji spoznavnega, miselnega aparata, sestojčega iz specifičnih funkcionalnih navad (dejev) in apriorizacij. Vsak razum je specifičen aparat, prilagojen specifični okolici in sposoben, dojemati in spoznavati na specifičen način. Enkrat prilagojeni, ustaljeni spoznavni aparat se ne more več izpremeniti. Človek bi se moral odvaditi, odlagoditi doslejnjega razuma in si ustvariti z novo prilagoditvijo nov spoznaven aparat, nov razum. To navadno ni mogoče, ker ima življenje samo eno kratkotrajno plastično in prilagodno dobo. Nujno se godi iz tega vzroka, da poizkuša človek tudi na drugih prilagodiščih, v sferah z drugimi odnosi in deji, spoznavati z istim spoznavnim aparatom, da oblikuje takorekoč po istem kopitu najrazličnejše vtiske. To vidimo zlasti v izkustveni praznini metafizičnega sveta. Človek dopolnjuje svoje metafizične slutnje po analogiji, vanje projicira vsebino in strukturo specifičnega spoznavnega aparata. Samo tako si moremo n. pr. razlagati različne predstave najvišjega bitja. Spoznavni aparat semitskega osvajača, vzgojenega v strahu pred absolutističnim despotom, si je nujno predstavljal tudi boga kot »gospoda vojnih trum«; patrijarhalni zemljedelec si ga ni mogel misliti drugače nego v obliki ljubečega očeta; grškim fevdalcem iz Homerjevih časov je bil Zevs

samo primus inter pares, kakor fevdalni vladar med tekmujočimi velikaši.

Heraklitova misel, da se vrši v prirodi vedno in istočasno dvojen proces analize in sinteze, da je pot navzgor in navzdol ena in ista, Heraklitova misel o dvojnem prototoku (enantiodromia) je v posebni obliki oživila v moderni psihologiji, v analitični in sintetični psihologiji. Psihoanaliza razkrajja dušo do zadnjih prvin predmetnih in dejavnih občutkov, do zadnje medsebojne odnosnosti pračutka s pričutki razvidnosti in izvestnosti, količini in vrednosti, prostora in časa, vzročnosti in lepote. Po nasprotni poti se vrača psihosinteza, kažoč, kako se samo v gotovih tipih tvorijo in nastajajo iz teh prvin v sotrudnosti zakonitih pogojev specifične strukture, faze in oblike duš. V psihologiji se pripravlja isto razmerje kakor v fiziki in kemiji. Človek je dognal najprej z objektivno analizo prirodnih sil in njih dejavnost, potem šele možnost vplivanja, poseganja duha, razuma. Z napredujočim spoznavanjem je začel posegati človeški razum na eni strani v dogodnost prirodnih sil in jih po lastni potrebi kombinirati, regulirati, na drugi strani pa jih vpregati v jarem lastnih smotrov. V borbi duha z materijo zmaguje razum nad prirodo in si jo podreja. Človek ne strmi več brez moči in v pasivni otrplosti začuda, ampak posega samotvorno in nadmočno kot višja sila v prirodnih potek. Še bolj in dalje nego prirodne sile sta veljala duša in duh za neko mistično, višje in apriorno bitje, visoko vzvišeno nad sirotno in slabotno človeško voljo. Vsa človeška pozornost se je izmučila in iztrudila v stremljenju, kako se ubrani zlim vplivom živih in mrtvih duhov. Napredujoči razum je premagal slabost in pasivni strah. Kakor v fiziki in kemiji je prodril tudi v skrivnosti teoretične in praktične psihologije ter odkril empirične osnove pedagogiki in psihagogiki. Moderna psihosintetika (psihotehnika v širšem pomenu besede) sestavlja in odmerja smotreno in uspešno dušne prvine in njih pogoje ter oblikuje potrebni spoznavni aparat. Istinito jedro moramo priznati oblastnim besedam domišljavih literatov, da oni stoprav ustvarjajo ljudsko dušo. Enako resno moramo vzeti trditve nemških, ameriških in francoskih praktičnih psihologov (S. Freud, R. W. Trine, O. S. Marden, E. Coué), da izvira večina zla in trpljenja iz nepravilnosti lastne duše, da nudita psihološka avtoanaliza in avtosinteza tudi odraslim zanesljiva sredstva, ki z njimi prenarede in popravijo nepravilni ustroj lastne duše in se tako rešijo nepotrebnega zla in trpljenja. Seveda ne pozabi pri tem kritična samozavest svojih mej in se ne udaja pretiranemu entuzijazmu, češ, da je dobila z znanstveno psihotehniko in

ideotehniko v roke vsemogočno metodo, s kojo bode ustvarjala in pretvarjala ljudsko dušo kakor kipar svoj glinasti kip.

Po odkritjih psihogeneze in psihosinteze ujememo, zakaj in kako se je pridružila prirodnemu protislovju emocije in intelekta še različnost razumov, zlasti različnost racionalističnega in empiričnega razuma. S tisočletno tradicijo in šolo je ustvaril mističnospekulativni racionalizem človeštvu poseben racionalističen razum s specifičnim načinom spoznavanja. Kritični empirizem hoče ta zastareli razum, ta preživelj spoznavni aparat nadomestiti z novim razumom, z novim spoznavnim aparatom empiričnega spoznavanja, z novim načinom genetičnega, sintetičnega in matematičnega opazovanja. Empirični razum zavrača predvsem premiso historičnega materializma, da je duševnost zgolj odsvit ekonomskih, materialnih razmer. Nasprotno, dušnost je tista ustvarna sila, ki oblikuje tudi ekonomski okvir. Glavna človeška revolucija se šele pripravlja, revolucija duš in razumov. V odločilno borbo stopa duša proti duši, razum proti razumu, svetozor proti svetozoru. Težišče socialnega problema sloni na različnosti človeških duš, razumov in nazorov. In te dušne različnosti ne odpravi nobeno izenačenje materialnega imetja. Sedanja ekonomska oblika socialnega boja striže le vršičke strupenega drevesa, da korenine tem globlje poganjajo, le zavlačuje in odlašajo končno odločitev ter jo zavaja na stransko, napačno bojišče. Sekiro je treba zastaviti na korenino, na zmotno, nepravilno dušo! Na razvalinah mističnega in dialektičnega racionalizma zabohi novo življenje, se razcvete in dvigne novi syet empirične resnice, zagospoduje nova kultura verizma.

Z ugotovitvijo pameti in razuma, utvar in sugestivne razvidnosti, s principi noturizma in ideotehnične vzgoje, z razlikovanjem racionalističnega in empiričnega razuma nam je razkrila spoznavna kritika bistvo spoznavnega problema, obenem pa tudi utrla pot pravičnega spoznavanja.

Heraklit navaja dva temeljna aforizma: 1. princip polarne stvarnosti, sobitja protislovij (coincidentia oppositorum) kot predpogoja gibanosti ob uporabi; 2. princip gibanosti, dejavnosti (vse teče, se giblje in izpreminja). Kot dedukcija iz obeh sledi njegov borbeni princip (boj je stvarnik vseh stvari), to se pravi, sobitna protislovja se nahajajo v neprestanem protigibanju, v borbi. Aristokratski Heraklit je seveda pod vplivom grške socialne strukture (gospoda in sužnji) videl samo enostransko gibanje protislovij v obliki medsebojnega uničevalnega boja, drugega nečastnega aspekta v obliki ustvarjalnega dela sužnjem ni mogel ali ni hotel opaziti. Mi pa vemo, da se uni-

čujejo samo stare, preživele, okorele oblike (sinteze), ki so izgubile prilagodno sposobnost, da uničenje pluralistične substance in energije sploh ni mogoče, da je vsa dejavnost protislovij analitično-sintetična, v analizi (disimilaciji) se rušijo, razkrajajo stare oblike, istočasno nastajajo v sintezi (asimilaciji) nove. Analitična borba uničuje, sintetično delo ustvarja. Oboje združuje srednja pot svobodnega in intelektualnega sporazuma, sotrudnega dela.

Heraklitova bojna polovica se udeležuje danes osobito v borbi starega dogmatičnega racionalizma — odetega v novo uniformo »logičizma« — in »psihologizma«, kakor zaničljivo naziva svojega tekmeca (modernejši psihogenetični empirizem). Z instinktivno mržnjo omalovažuje mistično-spekulativni racionalizem moderno psihologijo kot svojo najopasnejšo protivnico. A vendar zmaguje »psihologizem« in na vseh poljih spoznavanja rasejo temelji psihologije kot osnove spoznavnega problema. Kako naj doseže logičizem svoj glavni smoter, ugotovitev bitnosti in veljave pojmov, ako se ne posluži genetičnega, torej psihološkega kriterija za razlikovanje predstav in utvar? Psihoanaliza je glavno sredstvo desugestije. Večina reakcionarne inteligence je poštena, a prisiljena žrtvovati sugestivne razvidnosti. V psihološki avtoanalizi se zavedo in spoznajo ti nesrečni poštenjaki; ogledajo se kakor v zrcalu resnice, tako postanejo svobodni in častiti možje, z avtoanalizo si očistijo dušo in raztrgajo mrežo sugestivne in avtosugestivne razvidnosti. Prosveta prodira z razširjanjem znanstvene psihologije, zlasti psihoanalize. Tudi delovna ali samostvarna šola bodočnosti sprejme predmet psihologije že v učni načrt višjih razredov osnovne šole. Moderno prosvetno delo se ne omejuje na ljudstvo, v prvi vrsti si osvaja reakcionarno inteligenco s konverzijo k resnici. Pridobite si najprej ljudsko inteligenco, ljudstvo bo sledilo samo! Teoretično konverzijo podpirajo praktična jamstva socialne in ekonomske obrambe. Konverzija ni več sramota, ampak častno in herojsko dejanje. Tako konverzijo inteligence k resnici je že enkrat doživela kulturna zgodovina, ko se je odločila končna usoda orijentalnega, zlasti egiptskega in perzijskega verstva, slonečega na ljudskih instinktih najnižjega mysticizma (prorokovanja in magije). Paganski duhovniki so ljudstvu prikrivali znanje fizike in kemije (narkotična sredstva) ter s tajno vedo magije in alkimije fascilirali ljudsko nevednost in vraževernost. Kako je samo Apolonovo proročišče v Delphi sleparilo ljudstvo s svojo dvoumno dialektiko, ki je zadela vedno pravo! Ni čudno, da je z gnevom in gnusom zapustila filozofsko in prirodoslovno izobražena inteli-

genca vero paganstva in izvršila konverzijo k novi veri duha in resnice, nje zgled je kmalu potegnil za seboj tudi ljudsko maso. Moderno paganstvo, zlasti bramanstvo v Indiji se ne vzdržuje več z zlorabo fizike in kemije, ampak z enako zlorabo psihologije, z zlorabo utvar in hipnoze, sugestivne in avtosugestivne razvidnosti, s kojo brani zadnje ostanke paganske nadprirodnosti. Samo psihološka izobrazba inteligence in ljudstva nas očisti zadnjih ostankov vraževernosti in paganskega misticizma. Mirno in samozavestno čakajo tihi borci izida kulturnega boja, ker se nujno razvija zgodovina v smeri resnice, v zadregi omahuje reakcija in gubi iskreno borbenost, ker čuti, da se ugrezajo tla lažirazvidnosti in da razpada fantastična zgradba utvar.

Opazovali smo razvoj duha in videli, da je dvojen, individualen in socialen (plemniški). Individualni razvoj nam kaže nastoj duha v konkretnem bitju, v živali ali v človeku; v socialnem razvoju nastaja duh v napredujočih stopnjah, v tipih človeštva (tipa pameti in razuma, tipa racionalističnega in empiričnega razuma). Individualni razvoj se pričinja s celico, nezavedni duh se združi v potencialni obliki s kepico žive, organske tvari. Celica je na vse strani s površino omejena stvar, le nezaten del svetovne materije, le del med deli, stvar med stvarmi. Vsaka celica je nekako središče v svoji okolici, napolnjeni z nebrojem

drugih večjih ali manjših stvari, ki koncentrično učinkujejo nanjo s hipnimi ali trajnimi dražili in tako v mnogočem določujejo nadaljnji razvoj njenega notranjega vitalnega nagona, stremečega samo po individualni ohranitvi, rasti in razmnožitvi plemena (skupine). Dasi je nastala celica po ločitvi iz svetovne materije, dasi je le del svetovne substance, vendar še ne očituje nobenega občutka, nobene razdeljene zavesti svojega izvora in skupnosti. Primitivni, nerazviti duh celice se omejuje na bijološki interes samozavestnega, vitalnega nagona, na egoistični interes obstoja, rasti in razploda. Na prvi stopnji razvoja se osredotočuje duh v slepem in individualnem, centrifugalnem in prekipavajočem egoizmu. Na vsa dražila okolnih stvari odgovarja celica s primitivno dušnostjo občutljivosti (senzibilitete) in gibljivosti (fizikalne in kemične motilitete). Nekateri bijologi rabijo tudi besedo »iritabiliteta« (dražljivost), hoteč označiti bistvo življenja, sposobnost dejavnosti, dejavne reakcije na posredno (živčno) ali neposredno dražilo. Ker pa je dejavnost dvojna, pasivno občutljiva in aktivno gibljiva, vidimo v pojmu iritabilitete enostransko uvaževanje gibne dejavnosti. A eksperimentalna bijologija še ni ugotovila, dali morejo ločeno bivati v organski materiji obe temeljni dušni svojstvi senzibilitete in motilitete.

(Dalje prihodnjik.)

VSEBINA:

Razprave: Dr. Franjo Čibej: Otroška in mladinska psihologija pri Ivanu Cankarju. (Nadaljevanje.) — Eliza Kukovčeva: Nacionalna in državna vzgoja v osnovni šoli. (Nadaljevanje.) — Miro Šljanec: Rimski klasiki v pedagogiki. II. (Nadaljevanje.)

Iz šolskega dela: F. Kranjc: Delovni pouk. (Nadaljevanje.) — Iz popotne torbe.

Razgled: A. Slovtso: Ciril Pregelj: Nageljčki. I. II. (E. Adamič.) — **Mar. II. Jbyuh:** Наша домовина. — Земьоп. Атлас (P. Flerè.) — B. Časopisni vpogled in pedagoška književnost: Nova ruska pedagoška literatura. (M. R. M.) — C. To in ono: Po pedag. tečaju 1926. v Berlinu. (L. Pibovec.) — Francoski kurzi vzgojiteljev. (St.) — Drobne pedagoške novice. — Dr. Fr. Derganc: Filozofski slovar. (Nadaljevanje.)

POPOTNIK izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in stane na leto 50 Din, pol leta 25 Din, četrto leta 12-50 Din. Posamezni zvezki stanejo Din 5. — Rokopise je pošiljati na naslov: Pavel Flerè, Beograd, Ministarstvo Prosvete, odel. za osnovnu nastavu.

NAROČNINO IN REKLAMACIJE sprejema upravništvo listov UJU poverj. Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Glavni in odgovorni urednik: Ivan Dimnik v Ljubljani. — **Izdajatelj:** Udruženje jugoslovenskega učiteljstva (UJU), odgovoren Ivan Dimnik v Ljubljani. — **Tiska Učiteljska tiskarna** v Ljubljani, zanjo odgovarja Francè Štrukelj v Ljubljani.